

mögenhetsskattens område blir föremål för reformförslag från den nu arbetande allmänna skatteberedningen. Utan att avvakta allmänna skatteberedningens förslag i dessa frågor borde emellertid en omedelbar anpassning av förmögenhetsskatten för äkta makar komma till stånd. Det måste anses vara ett klart otillfredsställande förhållande, att förmögenhetsskatten utgår efter samma grunder för ensamstående som för äkta makar. En omfördelning borde här kunna ske på så sätt, att ensamstående förslagsvis som hittills medges ett skattefritt belopp för förmögenhet av 80 000 kr. men att motsvarande belopp för äkta makar skulle utgöra 120 000 kr. Den definitiva avvägningen i detta sammanhang såväl beträffande det skattefria beloppets storlek som de tillämpliga skatteskalorna bör bli föremål för skyndsam utredning.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsam utredning beträffande höjning av det skattefria beloppet för förmögenhet för äkta makar i enlighet med vad i motionen anförts.

Stockholm den 26 januari 1961

Harry Wahrendorff

Nr 555

Av herr **Wedén m fl.**, *angående rätt till viss skattefri avsättning för utjämning av pensionskostnad.*

(Lika lydande med motion nr 484 i Första kammaren)

En av grundförutsättningarna för en dynamisk politik, präglad av snabbt ekonomiskt framåtskridande består i att åstadkomma ett högt sparande som är tillräckligt stort för att finansiera en kraftfull investeringsutveckling med bevarad samhällsekonomisk balans. Problemet att åstadkomma detta höga sparande utan beträdande av den bedrägliga väg som heter inflation och som på lång sikt är den enskilda sparviljans värsta fiende har för vårt lands vidkommande stått i centrum för den ekonomiskt inriktade samhällsdebatten under hela efterkrigstiden dock utan att av regeringen ägnas ett allvarligt intresse. Ingenting tyder på att problemet skulle komma att förlora i skärpa för den framtid som kan överblickas. Tvärtom bidrar olika omständigheter till att i dagens läge göra det än mer aktuellt. Vi syftar härvid på olika faktorer som hotar att verka allvarligt minskande på

företagssparandet, och då i synnerhet det interna företagssparande som möjliggör finansiering av vederbörande företags egna investeringar.

Det bör framhållas att av de olika huvudformerna av sparandet, de enskilda individernas sparande (hushållssparandet), vari ingår det närbesläktade försäkringssparandet, det offentliga sparandet och företagssparandet, har det sistnämnda utgjort den största delen. Det har i allmänhet svarat för omkring hälften av det totala sparandet i landet. Att ersätta ett minskande företagssparande med ett ökat offentligt sparande — dvs. genom att med ett förhöjt skattetryck och olika former av tvångssparande söka hålla ständiga och betydande överskott i de offentliga kassorna — vore olyckligt. Ett sådant försök torde f. ö. vara dömt att misslyckas på grund av att de offentliga utgifterna snabbt nog anpassas uppåt till de faktiska inkomsterna. En hög skattenivå påverkar dessutom i och för sig det enskilda sparandet i minskande riktning, särskilt hushållssparandet, varför endast en del av det offentliga sparandets tillväxt utgör ett nettotillskott. Samhället har tvärtom all anledning att stimulera hushållssparandet. Det kan emellertid säkerligen inte ökas så mycket att det ersätter företagssparandets reduktion och leder till en tillräcklig ökning av sparandets totala omfattning. Det bör dock vara möjligt att stimulera olika former av enskilt sparande, bl. a. sådana som utvecklas i anslutning till ett växande företagssparande. Vi syftar då inte endast på aktiesparande i former som gjorts lämpliga för en bredare allmänhet utan också på system av andel i vinst för de anställda, som kan utgöra en ytterst värdefull kombination av företagssparande och enskilt, personligt sparande.

De faktorer som i dagsläget verkar minskande på företagssparandet och som vi antytt inledningsvis är dels vissa nyligen genomförda ändringar i reglerna för företagens beskattning, dels — och det torde vara av betydligt större räckvidd — vissa förhållanden som har samband med den allmänna pensionsreformen.

För att på ett ungefärligt sätt få en föreställning om storleken av den nedgång i företagssparandet som kan väntas de närmaste åren jämfört med om tidigare bestämmelser varit i kraft kan det vara lämpligt att söka bedöma verkningarna av pensionsreformen på detta sparande. Vi håller oss då till de närmast aktuella åren.

Pensionsreformen påverkar direkt företagens avsättningar till pensionsstiftelser och -fonder samt sparandet i SPP och andra försäkringsinrättningar. Avsättningarna till pensionsstiftelser (och -fonder) beräknas starkt minska. Företagens avsättningar till pensionsstiftelser har strax före ATP:s genomförande beräknats till ca 600 milj. kr. årligen. Större delen av detta sparande torde upphöra även om vissa avsättningar kommer att ske på grund av ITP. Härtill kommer att de i pensionsstiftelserna avsatta medlen i viss utsträckning kommer att förbrukas för pensioner och successiv inbetalning av ATP-avgifter.

Den årliga minskningen vad angår denna sektor blir alltså vida större än angivna 600 milj. kr. Dessutom skulle detta sparande som stigit år efter

år, säkert fortsatt att stiga, därest inte pensioneringssystemet omlagts. Denna stegrings uteblivande utgör en tredje negativ verkan på sparandet av den nya pensionsordningen.

Genom det av Svenska arbetsgivareföreningen och tjänstemännens huvudorganisationer träffade avtalet har de förutvarande tjänstepensionssystemen omstöpts så att det visserligen kommer att kvarstå ett pensionssparande av storleksordningen ca 100 milj. kr. per år vilket belopp kan väntas öka vid utvidgad anslutning. Men netto kommer det likväl att uppstå en nedgång i det förutvarande institutionella försäkringssparandet av betydande storleksordning.

Det direkta eller indirekta, interna företagssparandet kan säkerligen enbart på här angivna vägar beräknas för de närmast aktuella åren bli reducerat med mer än 600 milj. kr. jämfört med vad det eljest skulle blivit. Dessutom kan ATP-reformen påverka företagssparandet i minskande riktning genom en höjning av den totala lönekostnaden. Då denna faktor är synnerligen svår att bestämma, bortser vi från den här.

Betraktas det *totala* sparandet bör naturligtvis också den fondavsättning som kommer att ske inom ATP:s ram tas med i bilden. Hur stor del av detta sparande som kan komma företagen direkt till godo för finansiering av deras investeringar, sammanhänger med hur återlåningen kommer att gestalta sig. Reglerna för återlåningen är enligt vår mening klart otillfredsställande och bör snarast få en för företagsinvesteringarnas finansiering mera ändamålsenlig utformning. Denna fråga skall från vårt håll behandlas i en särskild motion. I detta sammanhang vill vi endast notera att en reformering av återlänareglerna inom ATP är en av de metoder som kan och enligt vår mening bör användas för att i någon mån uppväga nackdelarna av den negativa verkan på det interna företagssparandet som nu kan förutses.

Det är ostridigt att den påfrestning på det interna företagssparandet som nu är aktuell är en direkt följd av den ändrade metoden för pensioneringskostnadernas finansiering eller rättare den ändrade *periodiseringen* av dessa kostnader. Det synes därför vara mest naturligt att anknyta diskussionen av den lämpligaste utformningen av erforderliga åtgärder för att trygga företagssparandet till detta förhållande.

Det må först erinras om att den faktiska totala kostnaden för upprätthållandet av ett visst pensionssystem inte påverkas av den tekniska uppbyggnaden av systemet. I ATP-systemet uttages tämligen små avgifter under systemets första tid. För åren 1960—1964 har avgiftsuttaget fastställts till 3, 4, 5, 6 resp. 7 procent av den pensionsgrundande inkomsten nämnda år. Dessa relativt låga avgifter under ATP-systemets första tid är en övergående företeelse. I de utredningar som föregick ATP-beslutet kalkylerades med ett avgiftsuttag för fullfunktionsstadiet av 15 procent av pensionsgrundande lön. Denna avgift motsvarar ca 10 procent av totallönen.

De avgifter som uttages under ATP-systemets första år är väsentligt lägre än de premier för mot ATP svarande pensionsförsäkring, som tidigare in-

betalats till exempelvis SPP eller de avsättningar till pensionsstiftelse som erfordrats för ett fullständigt tryggnade av pensionsutfästelsen före ATP-lagens tillkomst. Vi kan såsom framhållits också med absolut visshet räkna med en successiv ökning av ATP-avgifterna. Vad som inträffat är i realiteten en ändrad periodisering av pensionskostnaderna. Men trots att dessa i princip är oförändrade, öppnar nuvarande skattelagstiftning inte möjlighet för företagen att bokslutmässigt reservera medel för de ökade pensionsavgifterna. Det är t. ex. inte möjligt att som avdragsgill kostnad göra avsättning av mellanskillnaden mellan en på rimliga förutsättningar rörande ränta, dödlighet m. m. baserad uppskattning av pensionskostnaden för den under ett visst år intjänade ATP-rätten och den avgift, som samma år utlägges till ATP-systemet. Denna mellanskillnad är under systemets första tid betydande. Efter hand som ATP-avgiften stegras krymper mellanskillnaden, men under en tidrymd av några decennier kommer företagen att i verkligheten vara belastade med en allt större pensionsskuld, som enligt gällande lagregler inte tillåtes belasta boksluten och därför inte kommer att synas.

De rådande förhållandena kan inte anses vara rationella med hänsyn till kostnadsfördelningen mellan olika års bokslut. Om man för övriga kostnadsposter strävar efter att genomföra en rättvisande bokföring och budgetering, kan det inte vara rationellt att helt bortse från den betydande kostnadspost som här berörts.

Den följdriktiga slutsatsen av här förda resonemang blir att företagen borde beredas möjlighet till avdragsgill reservation i boksluten för åstadkommande av en företagsekonomiskt riktigare periodisering av den pensionskostnad som faktiskt svarar mot rätten i ATP. Det torde enklast kunna ske genom medgivande av rätt för företagen att inom rörelsen avsätta medel till konto inom företaget för utjämning av pensionskostnaderna. Sådan avsättning skall då i princip få ske med belopp som hålles under gränsen för en på rimliga antaganden beräknad faktisk kostnad för ATP-pension utöver den för året utgående avgiften till ATP. Det betyder att när ATP-systemet nått fram till sitt fullfunktionsstadium och avgiften nått upp till samma höjd som den beräknade faktiska kostnaden — det må framhållas att denna av praktiska skäl måste bli schabloniserad — så upphör naturligen all ytterligare fondering.

Enligt sitt syfte — att möjliggöra en utjämning av pensionskostnaderna — bör avsättningarna emellertid kunna tagas i anspråk tidigare, nämligen för betalning av avgift till ATP. Företagen har under ATP:s uppbyggnadstid då haft möjlighet att täcka in och utjämna pensionskostnaden. Samtidigt har den eljest inträdande nedgången i företagssparandet så långt möjligt kunnat undvikas.

Företagens kapitalförsörjning skall sedan hela tiden dessutom underlättas genom utvidgade, reella återlånemöjligheter från ATP. Dessa kommer naturligtvis att absolut sett växa med uppbyggnaden av fondsystemet inom ATP.

Det anförda innebär vad gäller villkoren för avdragsgill avsättning till konto för utjämning av pensionskostnad att det bör få föreskrivas att medel som sålunda avsättes skall komma till användning för pensionsändamål. En sådan föreskrift synes bli naturlig med tanke på anordningens motiv i företagsekonomiskt hänseende.

Rätt till skattefri avsättning enligt vad här skisserats bör tillkomma inte endast aktiebolag utan alla rörelseidkare som deklarerar inkomst enligt bokföringsmässiga grunder.

Vi föreslår att en utredning sker rörande vilka åtgärder som bör vidtas för att motverka den nedgång i företagssparandet som nu kan befaras inträda i samband med övergången till ATP-systemet.

Med hänsyn till att de problem för företagssparandet — och därmed för en betydande del av det totala sparandet i samhället — som vi här pekat på är av *omedelbar aktualitet* — är det angeläget att denna utredning bedrivs skyndsamt och med sikte på förslag till 1962 års riksdag. Den av oss här angivna metoden — rätt att göra skattefri avsättning till konto för utjämning av pensionskostnad — synes böra prövas i första hand.

Vi hemställer således,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag till nästa års riksdag om åtgärder i syfte att motverka den nedgång i företagssparandet som kan förutses inträda de närmaste åren som en följd av ATP-systemets införande. I första hand bör därvid prövas sådan ändring av skattelagstiftningen att rätt medges till skattefri avsättning till konto inom rörelsen för utjämning av pensionskostnad enligt ovan angivna riktlinjer. Rätt till sådan avsättning skall tillkomma alla rörelser, oavsett företagsform, vilka deklarerar för inkomst enligt bokföringsmässiga grunder.

Stockholm den 26 januari 1961

Sven Wedén

Sven Gustafson

C. W. Carlsson

i Göteborg